

09. 10. 2013

no. 47/040/2012

LAUSUNTO

Farmasian erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkoston lausunto korkeakoulujen uuden erikoistumiskoulutuksen työryhmämuistioon.

Yhteenvedo:

- Farmasian alan erikoistumiskoulutukset tulisi siirtää STM:n ohjauksen ja rahoituksen alle.
- Tutkimuksen säilyminen osana erikoistumiskoulutuksia tulisi varmistaa.
- Farmasian alan erikoistumiskoulutukset tulisi rahoittaa pääosin julkisin varoin.
- Koulutusten modulaarinen rakenne on kannatettava asia.
- Yliopistojen laskennallisten tuloksellisuusmallien muuttaminen siten, että erikoistumiskoulutukset huomioidaan, on kannatettava asia.
- Esitetään, että OKM tukee farmasian alan erikoistumiskoulutusten kehittämistä rahallisesti vuosina 2014-2016 yhteistyön lisäämiseen muiden terveydenhuollon erikoistumiskoulutusten kanssa ja modulaarisen koulutusmallin jatkokehittämiseen.
- Farmasian erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkostoa esitetään farmasian alan erikoistumiskoulutuksista päättäväksi konsortioksi.

Perustelut:

- Farmasian erikoistumiskoulutusten (apteekkifarmasia, teollisuusfarmasia sekä sairaala- ja terveyskeskusfarmasia) järjestämisestä saamiemme kokemusten perusteella terveydenhuollon erikoistumiskoulutukset tulee integroida toiminnallisesti ja rahoituksellisesti kokonaisuudeksi, jolla on vahva työelämäyhteys. Erikoistumiskoulutustyöryhmän ehdotuksessa on mainittu, että erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutus siirtyvät sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksen alle. Myös **farmasian alan erikoistumiskoulutukset tulee siirtää sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksen ja rahoituksen alle, koska lääkealan erikoiskoulutettujenkin toimintaympäristönä on terveydenhuolto. Jos farmasian erikoistumiskoulutusten siirto toteutetaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alle, voidaan nykyinen alan erikoistumiskoulutusta koskeva opetusministeriön säädös purkaa (Opetusministeriön asetus 495/2009).** Farmasian alan erikoistumiskoulutuksen tuottamalla osaamisella ja tutkimuksella on tärkeä merkitys terveydenhuollossa potilaiden hoitoprosessien turvallisuuden ja kustannustehokkuuden sekä uusien hoitoa ja terveyttä edistävien innovaatioiden kehittämisessä (vrt. esim. terveydenhuoltolakiin liittyvät potilasturvallisuussäädökset ja WHO:n moniammatillisen potilasturvallisuuskoulutuksen suositukset sekä TEM:n linjaukset terveysteknologia- ja lääketutkimuksesta Suomessa).
- Erikoistumiskoulutusta kehitettäessä tulee varmistaa tutkimuksen säilyminen osana koulutuskokonaisuuksia. Tutkimukseen perustuvaa tietoa tarvitaan sekä laadukkaan

erikoistumiskoulutuksen tuottamiseen että lääkehoitokäytäntöjen kehittämiseen. Koska lääkehoitoprosessit, lääkekehitys ja lääketuotanto terveydenhuollossa ovat moniammatillisia, olisi tärkeää, että farmasian erikoistumiskoulutus ja siihen liittyvä tutkimus toimisivat kiinteässä yhteistyössä muiden terveydenhuollon ammattilaisten erikoistumiskoulutusten sekä tutkimus- ja kehittämishankkeiden kanssa (vrt. esim. käytännöt Johns Hopkins -yliopistossa USA:ssa, joita benchmarkattu sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa 2009-2013). Apteekkifarmasian koulutuksessa pyritään apteekkipalvelujen laadun kehittämiseen ja yhteistyön laajentamiseen terveydenhuollon kanssa. Tämä vaatii tulevaisuudessa myös syvällisempää tutkimustoimintaa, jota pystytään parhaiten toteuttamaan erikoistumiskoulutusten pysyessä yliopistojen erikoistumiskoulutusjärjestelmissä. Tällä hetkellä apteekkifarmasian erikoistumiskoulutus on järjestetty yliopistojen maksupalvelukoulutuksena ja sen järjestäminen on räätälöity aina vuosittain. Yliopistollisen opetuksen perustana tulee olla tutkimus, joten tutkimus- ja kehittämishankkeiden sisällyttäminen erikoistumiskoulutuksiin motivoi yliopistot erikoistumiskoulutusten opetuksellisen sisällön tuottajiksi. Erikoistumisalueiden tutkimus takaa myös laadukkaan opetuksen ja käytäntöjen kehittämisen. Lisäksi sillä on vaikutusta perusopetuksen laatuun.

- Farmasian erikoistumiskoulutuksista saadun kokemuksen perusteella on tärkeää, että erikoistumiskoulutusten järjestämisvastuu on farmasian peruskoulutuksesta vastaavilla tiedekunnilla, vaikkakin yhteistyö täydennyskoulutusyksiköiden kanssa on hyödyllistä (mm. mahdollistaa yksittäisten opintojaksojen ja/tai opintokokonaisuuksien suorittamisen täydennyskoulutuksena). Tätä hyvin toimivaa yhteistyötä halutaan tehdä jatkossakin. Lisäksi erikoistumiskoulutuksilla tulisi olla ohjausryhmät, jotka mahdollistavat kiinteään yhteistyön työelämän edustajien kanssa. Erikoistumiskoulutukselle tarvitaan kestävä toiminnallinen ja rahoituksellinen rakenne. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yliopistoissa tulee olla toimiva organisaatio vastaamassa alan erikoistumiskoulutuksien koordinaatiosta ja pitkäjänteisestä kehittämisestä. Rahoituspohjan tulisi mahdollistaa myös koulutuksen jatkuvan sisällöllisen ja pedagogisen kehittämisen sekä tutkimus- ja kehittämisprojektien ohjaamisen.

Mikäli koulutuksen rahoitus muodostuisi ainoastaan osallistujan ja työnantajan maksuosuuksista, ei rahoituspohja mahdollista erikoistumiskoulutusten järjestämistä terveydenhuollon eri sektoreilla työskenteleville farmaseuteille ja proviisoreille. Alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden täydennyskoulutustarpeet ovat myös erilaiset, mikä pitäisi pystyä ottamaan huomioon koulutuksen sisällössä. Erikoistumiskoulutustyöryhmän ehdotukset mahdollistavat koulutusten maksullisuuden, johon maksajiksi on ehdotettu pääsääntöisesti koulutukseen osallistujaa ja työnantajaa. Koulutukseen osallistujien ja työnantajien rahoitusosuudet eivät ratkaise farmasian alalla erikoistumiskoulutusten rahoituskysymystä. Farmasian alan työnantajien maksukyky ja koko vaihtelevat suuresti. Eri sektoreilla työllistäjinä voivat olla suuret kansainväliset lääkeyritykset, innovatiiviset pienet lääkekehitysyritykset, pienet tai keskisuuret yksityiset apteekit ja hyvin erikokoiset kunnat tai kuntayhtymät. Koulutuksiin osallistujille syntyy kustannuksia matka-, majoitus- ja materiaalikuluina sekä mahdollisesti työstä poissaoloina. **Ottaen huomioon sekä työnantajien erityispiirteet, että koulutukseen osallistuvien maksukyvyn, tulee erikoistumiskoulutuksen rahoitus järjestää pääsääntöisesti julkisin varoin. Tämä takaa myös yhdenvertaisuuden sekä maan kattavan koulutukseen pääsyn. Farmasian alalla kyseessä on kansanterveyden ja**

terveydenhuollon palvelujärjestelmän näkökulmasta tarpeellinen ja merkittävä erikoistumiskoulutus.

- **Erikoistumiskoulutustyöryhmän raportissa ehdotettua koulutuksen modulaarista rakennetta voidaan pitää kannatettavana asiana.** Modulaarisuus mahdollistaa joustavan opiskelun. Lisäksi modulaarisuutta kehitettäessä tulee huomioida mahdollisuus valita moduuleja eri erikoistumiskoulutusten välillä (esim. lääketiede, farmasia, hoitotiede, systeemiteoria, johtaminen ja liiketalous, lääkekehityksessä tarvittavat tieteet). Jos terveydenhuollon eri ammattilaisten erikoistumiskoulutukset integroitaisiin, mahdollistaisi se moduulien hyödyntämisen eri erikoistumiskoulutusohjelmista vahvistaen samalla moniammatillisuutta.
- **Farmasian alan erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkosto esittää, että OKM tukee farmasian alan erikoistumiskoulutusten kehittämistä rahallisesti vuosina 2014-2016. Rahallista tukea tarvitaan yhteistyön lisäämiseen muiden terveydenhuollon erikoistumiskoulutusten kanssa ja modulaarisen koulutusmallin jatkokehittämiseen.** Farmasian alalla on hyvää kokemusta toimivasta yhteistyöstä apteekkifarmasian, sairaala- ja terveyskeskusfarmasian sekä teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutusten välillä. Lisäksi on kokemusta verkko-opetuksen mahdollisuuksien hyödyntämisestä, myös kansainvälisesti. Farmasian opetuksesta vastuussa olevat tiedekunnat ja täydennyskoulutusyksiköt tekevät tiivistä ja innovatiivista yhteistyötä alan koulutusmahdollisuuksien kehittämiseksi ja muokkaamiseksi sellaisiksi, että ne palvelevat työelämän eri sektoreilla työskentelevien muuttuvia kompetenssitarpeita (mm. kliininen farmasia). Alalla on runsaasti kokemusta erilaisista kurssi- ja opiskelumuodoista (lyhytkurssit vs. pitkäkestoiset opintokokonaisuudet, myös verkossa tapahtuvasta oppimisesta sekä yhteistyöstä työelämän kanssa).
- Erikoistumiskoulutustyöryhmän raportissa on ehdotettu, että yliopistojen laskennallisia tuloksellisuusmalleja muutetaan siten, että erikoistumiskoulutuksessa suoritettut opintopisteet huomioidaan mallissa vuodesta 2017 alkaen. **Yliopistojen laskennallisten mallien muuttaminen siten, että erikoistumiskoulutukset huomioidaan, on kannatettava asia. Itse asiassa se on yksi edellytys sille, että yliopistot ja tiedekunnat ovat ylipäättään kiinnostuneita käyttämään rajallisia resurssejaan erikoistumiskoulutusten järjestämiseen.**
- Erikoistumiskoulutuksiin liittyvät muutokset voivat vaikuttaa siihen, miten osallistujia kohdellaan suhteessa erilaisiin yhteiskunnan sosiaalisiin etuuksiin, yliopiston tarjoamiin työvälineisiin (esim. palvelut ja tietolähteet) sekä verotuskäytäntöihin. Erikoistumiskoulutustyöryhmän raportissa ehdotetut muutokset eivät saa johtaa siihen, että työelämässä olevien henkilöiden mahdollisuus jäädä opintovapaalle suorittaakseen opintoja heikkenee tai osaamisen kehittäminen työnantajan maksamana koulutuksena on verotuskäytännöistä johtuen epäkannustavaa tai osaamisen kehittämiseksi itse maksettava koulutus ei olisi verotuksessa vähennyskelpoinen kuluerä.
- **Farmasian erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkostoa (strategia liitteenä) ehdotetaan farmasian alan erikoistumiskoulutuksista päättäväksi konsortioksi.** Verkostossa on edustus kaikista kolmesta farmasiaa opettavista yliopistoista (Helsinki, Itä-

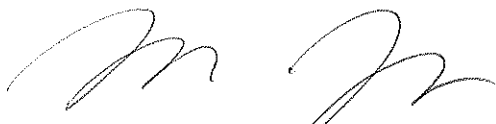
Suomi, Åbo Akademi), täydennyskoulutuskeskuksista (Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia), ammatillisista järjestöistä (Suomen Apteekkariliitto, Suomen Farmasialiitto ja Suomen Proviisoriyhdistys) ja Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimeasta. Farmasian alan erikoistumiskoulutusten kehittämisessä on tehty hyvin toimivaa yhteistyötä tässä verkostossa jo vuodesta 2009.

Kirjallisuus:

Farmasian erikoistumisopintojen yhteistyöverkoston strategia 2010-2020, Farmasian erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkosto, 2009. (liitteenä)
Alkio Mikko (toim.), 2012. Terveysteknologia- ja lääketutkimus Suomen kasvun tukijalkana TEM raportteja 33/2012, Selvitys 4.12. 2012.
WHO Patient Safety Curriculum Guide, 2011. Haettu internetistä:
<http://www.who.int/patientsafety/education/curriculum/en/>

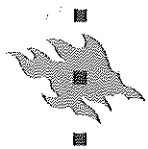
Helsingissä 27.9. 2013

Farmasian erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkosto

Anne Juppo, puheenjohtaja

Helsingin yliopisto
Itä-Suomen yliopisto
Åbo Akademi
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
Suomen Apteekkariliitto
Suomen Farmasialiitto
Suomen Proviisoriyhdistys
Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate
Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia

Farmasian erikoistumiskoulutusten
yhteistyöverkosto

31.5.2011/ Anne Juppo, Raisa Laaksonen,
Marja Airaksinen ja Liisa Backas

Farmasian alan erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkosto – STRATEGIA vuodesta 2010 eteenpäin

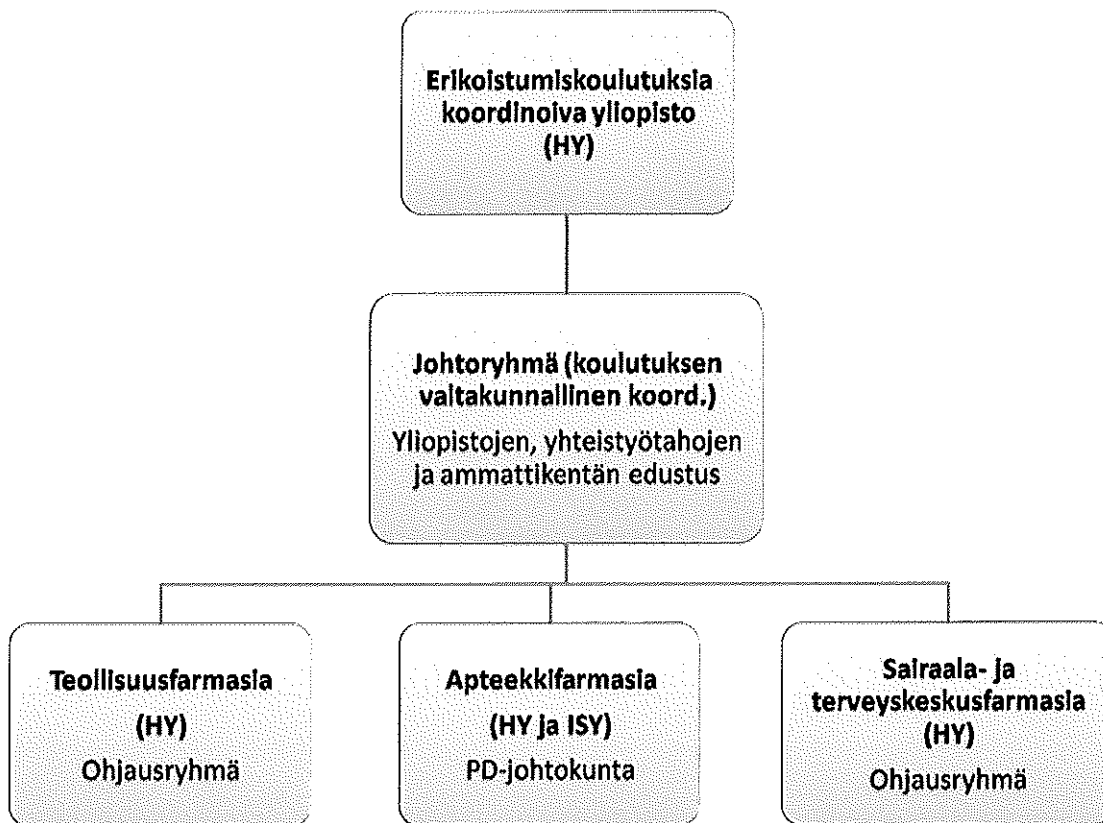
Tausta ja nykytilanne

Farmasian erikoistumiskoulutuksiin on tehty mittavat uudelleenorganisoinnit viime vuosien aikana, jotka ovat ulottuneet myös erikoistumiskoulutusasetukseen (Opetusministeriön asetus 495/2009). Lähtökohtana uudistuksissa on ollut valtakunnallisen farmasian erikoistumiskoulutustyöryhmän muistio vuodelta 2006, jossa yksimielisesti esitettiin verkostomalliin perustuvaa erikoistumiskoulutusten organisointia (Suomen Apteekkariliitto ja Suomen Farmasialiitto 2006). Verkostomallisen koulutuksen tavoitteena on lisätä yhteistyötä farmasian erikoistumiskoulutusalojen välillä ja hakea synergiaetuja koulutusresurssien käyttöön.

Opetusministeriön asetuksen (495/2009) mukaan farmasian erikoistumiskoulutusaloja ovat apteekkifarmasia, sairaala- ja terveyskeskusfarmasia sekä teollisuusfarmasia. Näistä teollisuusfarmasia on ainut, jossa on toimiva ja vakiintunut erikoistumiskoulutus sekä farmaseuteille että proviisoreille (Helsingin yliopisto vuodesta 1993, uusi koulutusohjelma vuodesta 2003). Apteekkifarmasiassa on voinut suorittaa ammatilliset erikoistumisopinnot vuodesta 1996 lähtien (apteekkifarmasian erikoistumisopinnot proviisoreille, PD, yhteensä 60 opintopistettä). Apteekkifarmasian koulutus on toteutettu yliopistollisena maksullisena täydennyskoulutuksena ja koulutusohjelma on suunnattu proviisoreille. Koulutusohjelma on vakiintunut ja saanut erinomaisen palautteen kohderyhmältään. Sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutusta ei ole ollut tarjolla Suomessa vuoden 2001 jälkeen. Tällä sektorilla työskenteleville on ollut erittäin vähän saatavilla minkäänlaista täydennyskoulutusta (Linden-Lahti ym. 2010). Siksi erikoistumiskoulutuksen uudelleenorganisoinnissa on painotettu sairaalafarmasian erikoistumiskoulutustarpeiden ottamista huomioon.

Farmasian erikoistumiskoulutusten verkostomallinen kehittäminen käynnistyi opetusministeriön hankerahoituksella vuonna 2009. Hankeraha (300 000 euroa) kohdennettiin erikoistumiskoulutuksen suunnitteluun erityisenä painopistealueena opetusministeriön linjauksen mukaisesti sairaala- ja terveyskeskusfarmasian koulutusohjelma. Vuoden 2009 aikana luotiin myös erikoistumiskoulutuksia valtakunnallisesti koordinoiva verkostomalli (kuva 1). Tärkeässä roolissa siinä on erikoistumiskoulutuksen johtoryhmä sekä kunkin erikoistumiskoulutusalueen oma ohjausryhmä.

Mukana verkostomallin suunnittelussa ovat olleet farmasian koulutusyksiköt (Helsingin ja Itä-Suomen yliopistot sekä Åbo Akademi), ammatilliset järjestöt (Suomen Farmasialiitto, Satefa ja Suomen Apteekkariliitto), ammattikentän edustajat (HUS-Apteekki ja KYS-apteekki) sekä farmasian täydennyskoulutusyksiköt Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoista (Palmenia ja Aducate).

Kuva 1. Farmasian erikoistumiskoulutusten verkostomalli

Erikoistumiskoulutusverkostoa koordinoi Helsingin yliopiston farmasian tiedekunta. Johtoryhmän kokoonpanoksi 17.9.2009 pidetty valmisteleva kokous esitti nimettyä edustajaa Helsingin yliopistosta, Itä-Suomen yliopistosta, Åbo Akademista, sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutuksen ohjausryhmästä, teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutuksen ohjausryhmästä, apteekki-farmasian erikoistumisopintojen (PD) johtokunnasta, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmeniasta, Itä-Suomen yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelu Aducatesta, Suomen Farmasialiitosta, Suomen Apteekkariliitosta sekä Suomen Proviisoriyhdistyksestä. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Koordinoivasta yliopistosta nimetty henkilö toimii johtoryhmän esittelijänä ja sihteerinä. Puheenjohtajana on koordinoivan yliopiston (HY) nimeämä vastuuprofessori. Johtoryhmä kokoontuu toiminnan vakiinnuttua pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa. Jokainen erikoistumiskoulutusalue määrittää itsenäisesti oman ohjausryhmänsä kokoonpanon ja toimintakäytännöt.

Sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutus käynnistyi syksyllä 2010 Helsingin yliopiston hankerahan turvin (150 000 euroa/vuosi vuosille 2010-2012). Koulutuksen toteuttamiseen tarvittava minimihenkilökunta on rekrytoitu vuoden 2010 aikana (yliopistonlehtori pysyvästi ja

koulutussuunnittelija määräaikaisesti). Pilottikoulutukseen haki 15 farmaseuttia ja 15 proviisoria, joista otettiin koulutukseen 5 farmaseuttia ja 6 proviisoria. Koulutussuunnittelussa on tehty tiivistä yhteistyötä työelämäedustajien kanssa sekä kansainvälisten asiantuntijoiden kanssa mm. Englannista ja Yhdysvalloista. Teollisuusfarmasian ja sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutusten välillä on hyödynnetty synergiaa mm. pitämällä yhteinen orientaatiopäivä uusille opiskelijoille ja integroimalla tutkimusmenetelmäkoulutusta.

Teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutus on vakiintunut ja siihen hakeutuvien ja sisään otettavien opiskelijoiden määrä on tällä hetkellä hyvin tasapainossa (jatkuva sisäänotto jatko-opiskelijoiksi proviisoreille ja 8 farmaseuttia/vuosi). Koulutuksen sisällön suhteen on pyritty löytämään synergiaa sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutuksen ja teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutusten välillä. Tällä hetkellä teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutusohjelmassa on 14 proviisoria ja 22 farmaseuttia. Koulutusohjelmasta on valmistunut tähän mennessä 5 proviisoria Farmasian lisensiaatiksi ja 15 farmaseuttia.

Apteekkifarmasian erikoistumisopintoja proviisoreille, PD, on järjestetty vuodesta 1996. Opintoja tarjoavat maksupalvelukoulutuksena Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia sekä Itä-Suomen yliopiston koulutus- ja kehittämisspalvelu Aducate. Opintoja valvoo asiantuntijajohtokunta, johon kuuluvat edustajat Suomen Apteekkariliitosta, Suomen Farmasialiitosta, Suomen Proviisoriyhdistyksestä, Helsingin yliopiston farmasian tiedekunnasta, Itä-Suomen yliopiston terveystieteiden tiedekunnan farmasian laitokselta sekä Palmeniasta ja Aducatesta. Lisäksi johtokuntaan kuuluvat käynnissä olevien kurssien kurssinjohtajat.

Apteekkifarmasian erikoistumisopintojen tavoitteena on parantaa valmiuksia sekä apteekkiproviisorin että apteekkarin tehtävissä toimimiseen. Koulutus valmentaa apteekin johtotehtäviin, jolloin opintojen aikana syvennetään ja laajennetaan ammatin teoreettista ja käytännöllistä hallintaa. Koulutuksella pyritään myös apteekkipalvelujen laadun kehittämiseen ja yhteistyön laajentamiseen muun terveydenhuollon kanssa.

Apteekkifarmasian erikoistumisopinnot, PD, aloitetaan vuosittain, vuorovuosin Helsingissä ja Kuopiossa. Koulutusohjelmissa on parhaillaan 73 proviisoria. Opinnot on suorittanut tähän mennessä (1996-2010) 263 proviisoria. Opintojen keskeyttämisprosentti on pieni, noin 14 %, mikä kertoo paitsi opintojen mielekkyydestä, myös opiskelijoiden sitoutumisesta ja motivaatiosta. Yleisin syy opintojen keskeyttämiseen on apteekkiluvan saanti.

Tavoite

Farmasian erikoistumiskoulutusten tärkein strateginen tavoite 2010-2020 on taata erikoistumiskoulutusten jatkuvuus kaikilla kolmella erikoistumiskoulutussektorilla, apteekkifarmasiassa vähintään erikoistumisopintojen (PD) tasoinen koulutus. Tähän liittyy pysyvän rahoituksen turvaaminen, verkostomallisen koulutusrakenteen vakiinnuttaminen sekä koulutuksen sisällöllisen ja pedagogisen laadun varmistaminen. Vuoteen 2020 mennessä apteekkifarmasian erikoistumisopintoihin sisällytettäviä opintokokonaisuuksia tarjoavat myös yliopistot ja PD-opinnot voi sisällyttää osaksi apteekkifarmasian erikoistumiskoulutusta ja ammatillista lisensiaattitutkintoa.

Toiminta

Yhteistyöverkosto

Yhteistyöverkosto toimii koko strategiakauden ajan koordinoivana yhteistyötahona, joka varmistaa strategisten tavoitteiden toteutumisen. Verkosto kokoontuu säännöllisesti 2 kertaa vuodessa. Se laatii pitkäkätähtäimen strategian sekä hyväksyy vuosittaiset toimintasuunnitelmat, joihin kirjataan kunkin erikoistumiskoulutusalan keskeiset toimenpiteet sekä yhteisesti toteutettavat koulutuskokonaisuudet. Yhteistyöverkosto seuraa myös erikoistumiskoulutusten rahoitustilannetta pyrkien omalta osaltaan auttamaan rahoituksen hankkimisessa. Lisäksi verkosto seuraa erikoistumiskoulutuksiin liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Yhteistyöverkoston tehtävänä on myös varmistaa erikoistumiskoulutusten työelämävastaavuus sekä vahvan sidosryhmäyhteistyön luominen.

Teollisuusfarmasia

Teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutusta kehitetään edelleen osana yhteistyöverkostoa käsittäen opintojaksokohtaista opetusyhteistyötä sairaala- ja terveyskeskusfarmasian opetuksen kanssa: moduulimuotoisten opintojaksojen suunnittelemista. Teollisuusfarmasiassa (HY) muodostetaan erikoistumiskoulutusverkoston mukainen ohjausryhmä vuonna 2011, johon kutsutaan edustajia lääketeollisuudesta ja muilta soveltuvilta tahoilta oppiaineen opetussisällön kehittämisen ja verkostoitumisen tueksi. Ajankohtaisten työelämän ja uusien opiskelijoiden tarpeiden mukaan suunnitellaan uusia opintojaksoja yhteistyössä lääketeollisuuden ja jatkokoulutusta antavien tahojen kanssa (aiheina esimerkiksi lääkevalmisteiden rekisteröinti 2011 ja kliiniset lääketutkimukset 2013). Verkostoitumista jatketaan myös kansainvälisesti aiempaan selvitykseen perustuen Gentin yliopiston (Belgia) kanssa. Suunnitteilla on englanninkielinen yhteinen eurooppalainen teollisuusfarmasian koulutuspaketti vuosina 2012-.

Sairaala- ja terveyskeskusfarmasia

Sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutuksen kehittäminen jatkuu vuosina 2010-2020. Kehittämisessä hyödynnetään erikoistumiskoulutukseen osallistuvien farmaseuttien ja proviisorien palautetta ja siinä tehdään yhteistyötä sekä kotimaisten että kansainvälisten tahojen kanssa. Verkostoitumista ylläpidetään sekä laajennetaan. Teollisuus- ja apteekkifarmasian erikoistumiskoulutuksien kanssa suunnitellaan ja toteutetaan opetus- ja tutkimusyhteistyötä. Helsingin yliopiston lisäksi tässä yhteistyössä ovat mukana Itä-Suomen yliopisto, Åbo Akademi, Palmenia ja Aducate.

Jotta sairaala- ja terveyskeskusfarmasian opetus- ja tutkimustyötä voidaan jatkaa, on varmistettava pysyvä rahoitus erikoistumiskoulutukselle vuoden 2011 loppuun mennessä. Keskusteluja rahoituksesta tullaan käymään mm. opetus- ja kulttuuriministeriön, Kuntaliiton, Yliopiston Apteekin ja HUS-Apteekin kanssa. Sairaala- ja terveyskeskusfarmasian tutkimuksen ja erikoistumiskoulutuksen kehittämisen kannalta on tärkeää, että siitä nyt vastaavan yliopistonlehtorin lisäksi pystytään rekrytoimaan 1-2

kliinistä opettajaa yhteistyössä HUS-Apteekin kanssa, tohtorikoulutettava sekä 50 % sihteeristä (toinen 50 % teollisuusfarmasia). Tieteenalan kehittyminen edellyttää myös lääkitysturvallisuuden professuurin perustamista. Jos resurssit lisääntyvät, opiskelijamäärän lisääminen tulee mahdolliseksi, mikä on tärkeää sairaalafarmasian palvelujen kehittämisen kannalta. Dosenttien asiantuntemusta hyödynnetään mahdollisimman paljon, mikä mahdollistaa monipuolisen senioritasoisen asiantuntemuksen saamisen opetus- ja tutkimustiimiin. Myös kansainvälistä osaamista hyödynnetään opetuksessa ja tutkimuksessa oppimisverkostojen kautta, joiden rakentaminen on jo käynnistynyt. Tähän tarkoitukseen on saatu Fulbright-rahoitusta vuodelle 2011. Työssä oppiminen on tärkeää käytännön innovaatioiden juurtumisessa työyhteisöihin. Työvaihtojakson laatuun kiinnitetään erityistä huomiota ja pyritään saamaan mahdollisimman monelle koulutettavalle mahdollisuus suorittaa työvaihtojakso ulkomailla.

Sairaalafarmasian yhteistyöverkko on syntynyt erikoistumiskoulutuksen aloittamisen yhteydessä ja vuonna 2010 opintonsa aloittaneet farmaseutit ja proviisorit sekä heidän ohjaajansa ja mentorinsa ovat ensimmäinen osa tätä verkostoa. Verkoston on tarkoitus laajentua myös muihin sairaaloihin ja lääkekeskuksiin uusien opiskelijoiden kautta. Opiskelijaverkosto ja mentorit tukevat erikoistumiskoulutukseen osallistuvia farmaseutteja ja proviisoreja. Sairaalafarmasian yhteistyöverkoston kautta farmaseutit ja proviisorit voivat ammentaa asiantuntijakollegojen tietotaitoa ja käytännön innovaatioita. Yhteistyöverkostoon kuuluvat myös ulkomaalaiset sairaala-apteekit, joissa opiskelijoiden suositellaan suorittavan ainakin osan koulutukseen kuuluvasta työvaihtojaksosta.

Apteekkifarmasia

Apteekkifarmasian erikoistumisala integroidaan yhteistyöverkostoon tässä vaiheessa apteekkifarmasian erikoistumisopintojen (PD) muodossa. Tämä tarkoittaa johtoryhmän ja erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkoston koordinaattorin toimintaa tiiviissä vuorovaikutuksessa apteekkifarmasian opetusta antavien Palmenian ja Aducaten kanssa sekä koulutusten sisältöjen että ristiin hyödynnettävyyden kartoittamisessa. Tavoitteena on löytää opetusta, joka voidaan toteuttaa yhteistyössä erikoistumiskoulutusten kanssa. Keskeisenä tavoitteena on suunnitella siltaopinnot opiskelijoille, jotka haluavat suorittaa apteekkifarmasian erikoistumisopintojen jälkeen lisensiaatin tutkinnon sisällyttäen siihen sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutuksen. Yhteistyötä on mahdollista tehdä myös opintojaksotasolla (muun muassa johtamis- ja liiketalouskoulutus, tutkimus- ja evaluointimenetelmät, farmakoekonomia ja lääkepolitiikka sekä soveltava lääkehoito).

Toteutuksesta vastaavat tahot ja resursointi

Farmasian erikoistumiskoulutusten johtoryhmä toimii sille määriteltyjen tavoitteiden hyväksi. Keskeisiä tehtäviä ovat pitkän aikavälin linjausten tekeminen, koulutusten jatkuvuuden ja taloudellisen taustan turvaaminen, yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta vastaaminen, yleisen tietoisuuden lisääminen erikoistumiskoulutuksista, laadittavien erikoistumiskoulutuksien toimintasuunnitelmien ja raporttien hyväksyminen, synergiaetujen suuntaviivojen määrittelemineen koulutusten kesken sekä farmanet.fi-portaalin sisältöä koskevien yleisen tason päätösten tekeminen.

Resurssit, talousarvio ja rahoitussuunnitelma

Tämän hetkinen tilanne: Helsingin yliopistossa sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavat sosiaalfarmasian professori, sairaala- ja terveyskeskusfarmasian yliopistonlehtori ja koulutussuunnittelija. Lisäksi on suunnitteilla perustaa klinisen opettajan tehtävä yhteistyössä HUS:n kanssa vuonna 2011/12 ja erikseen tohtorikoulutettavan tehtävä. Vuonna 2011/12 on tarkoituksena eläkkeelle jäämisen ja toimen uudelleenjärjestelyn seurauksena rekrytoida kielitaitoinen sihteeri, joka voi toimia sairaala- ja terveyskeskus- sekä teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutusten yhteisenä resurssina. Lisäksi pitkällä tähtäimellä vuoden 2015 jälkeen on pyrkimys perustaa sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutuksesta vastuussa oleva lääkitysturvallisuuden professuuri. Vuoden 2012 jälkeen yliopistonlehtorin ja palkattavan kielitaitoisen sihteerin palkkakuluista vastaa Helsingin yliopiston Farmasian tiedekunta. Henkilöstöresursseihin tarvittavat henkilöstökulut ovat tiedekunnalta 80 kEUR/vuosi, ulkopuolelta (tohtorikoulutettava ja ½ klininen opettaja) 65 kEUR/vuosi ja ulkopuolelta hankittavat toimintamäärärahat 58 kEUR/vuosi. Yhteensä sairaala- ja terveyskeskusfarmasian koulutukseen tarvitaan rahoitusta 203 kEUR/vuosi. Näiden lisäksi mahdollinen professuuri tulisi ulkopuolisena kertalahjoituksena (1,4 MEUR). Tutkimukseen pyritään saamaan ulkopuolista rahoitusta.

Teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavat teollisuusfarmasian professori, yliopistonlehtori ja tohtorikoulutettava. Teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutukseen tarvittaisiin käytännön järjestelyiden avuksi lisäksi koordinaattori/sihteeri. Tiedekunnan teollisuusfarmasian henkilöstökulut ovat tällä hetkellä 150 kEUR/vuosi ja toimintamäärärahoja tarvitaan 13 kEUR/vuosi. Opetuksen resurssien lisäksi teollisuusfarmasian tutkimusta tehdään ulkopuolisella rahoituksella (esim. TEKES, teollisuus). Esimerkiksi ulkopuolinen tutkimusrahoitus vuonna 2011 on 132 kEUR.

Tämän hetkisinä henkilövoimavaroilla opetuksen järjestäminen ja opinnäytetöiden (farmaseutin loppututkielmien ja lisensiaatin tutkimusten) ohjaaminen on nykyisinä opiskelijamäärillä mahdollisuuksien ylärajoilla. Tilannetta vaikeuttaa yliopiston toimintamäärärahojen jatkuva pieneneminen, jonka vuoksi ulkopuolisten teollisuudessa ja sairaaloissa ja terveyskeskuksissa

työskentelevien asiantuntijoiden antamaa kontaktiopetusta (luento- ja pienryhmäopetusta) joudutaan vähentämään. Koulutuksen laadun varmistamiseksi on tärkeää, että yliopistolla on myös riittävät toimintamäärärahat, jotta lääketeollisuuden ja sairaala- ja terveyskeskusfarmasian asiantuntijoita voidaan jatkossakin käyttää luennoitsijoina ja pienryhmäopetuksessa.

Apteekkifarmasian erikoistumisopintoja, PD järjestävät maksupalvelukoulutuksena Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia sekä Itä-Suomen yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate. Opinnot maksavat opiskelijalle keskimäärin 5700 euroa (Korhonen 2004). Opintoja valvoo asiantuntijajohtokunta, johon kuuluvat edustajat Suomen Apteekkariliitosta, Proviisoriliitosta, Suomen Proviisoriyhdistyksestä, Helsingin yliopiston farmasian tiedekunnasta, Itä-Suomen yliopiston terveystieteiden tiedekunnan farmasian laitoksesta sekä Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmeniasta ja Itä-Suomen yliopiston Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducatesta. Lisäksi johtokuntaan kuuluvat käynnissä olevien kurssien kurssinjohtajat, jotka ovat tohtorikoulutuksen suorittaneita apteekkareita. Johtokuntatyöskentelyn kustannuksista vastaavat johtokunnassa edustettuna olevat tahot.

Tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä esimerkiksi johtamiseen ja liiketaloudelliseen osaamiseen liittyvät opintojaksot voidaan järjestää yhteisesti kaikkien kolmen erikoistumisalan kesken. Lisäksi järjestetään kahden sektorin välisiä yhteisiä opintokokonaisuuksia (esimerkiksi kliniseen farmasiaan liittyviä opintoja sairaala- ja apteekkifarmasian erikoistumisaloille tai GMP:n liittyviä opintoja teollisuus- ja sairaalafarmasian erikoistumisaloille).

Rahoituksen hankinta

Farmasian erikoistumiskoulutusten rahoitus pyritään turvaamaan yhteistyössä mm. yliopistojen, työnantajajärjestöjen ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Sairaala- ja terveyskeskusfarmasian suunnitteluun ja yhteistyöverkoston käynnistämiseen on myönnetty Helsingin yliopiston hankeraha vuoteen 2012 asti. Hankerahan jälkeen vuodesta 2013 eteenpäin Farmasian tiedekunta on sitoutunut rahoittamaan teollisuusfarmasian professorin, sairaala- ja terveyskeskusfarmasian yliopistonlehtorin, teollisuusfarmasian yliopistonlehtorin, teollisuusfarmasian tohtorikoulutettavan ja vuonna 2011/12 rekrytoitavan kielitaitoisen sihteerin palkkakulut. Tämän lisäksi tarvitaan sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutuksen toteuttamiseen ulkopuolista lisärahoitusta 123 kEUR.

Erikoistumiskoulutusten lisärahoitusmahdollisuuksia selvitetään tapaamisissa OKM:n, HUS:n ja Kuntaliiton, Fimean ja STM:n kanssa kevään 2011 aikana. Tämän lisäksi selvitetään mahdollisuus Helsingin yliopistossa Farmasian tiedekunnassa perustaa rahasto Farmasian opetuksen ja tutkimuksen tukemiseen. Rahaston varoja käytettäisiin kaikille erikoistumisaloille. Selvitetään myös mahdollista poolirahoitusta sairaanhoitopiirien kautta. Myös lääketeollisuusyritysten, alan järjestöjen ja yliopistojen apteekkien kiinnostusta antaa rahoitusta erikoistumiskoulutuksille selvitetään. Myöhemmin (vuoden 2015 aikana) selvitetään erikseen mahdollisuus ja rahoitus sairaala- ja terveyskeskusfarmasian vastuuprofessuurin, lääkitysturvallisuuden professuurin, perustamiseen.

Apteekkifarmasian erikoistumisopinnot, PD, toteutetaan maksupalvelukoulutuksena. Opiskelijoilla on mahdollisuus hakea opintoihin ja projektitöiden toteuttamiseen apurahoja alan eri järjestöiltä.

Yhteiskunnallinen hyöty

Erikoistumiskoulutukset edistävät Suomen terveydenhuollon ja lääketeollisuuden korkeata ammattitaitoa, jolla on vaikutusta paitsi kansalaisten hyvinvointiin myös kansantalouteen.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että klinisen farmasian palvelut edistävät potilasturvallisuutta. Myös suomalaisissa sairaaloissa ja terveyskeskuksissa tarvitaan potilaslähtöisempiä farmasian palveluja potilaiden lääkitysturvallisuuden varmistamiseksi. Sairaala- ja terveyskeskusfarmasian erikoistumiskoulutus edistää osaltaan farmasian palvelujen kehittämistä yhteisöllisen, verkostoituneen oppimisen ja tutkimuksen kautta. Suuri osa proviisorien ja farmaseuttien asiantuntijuudesta on pitkään ollut hyödyntämättömänä sairaaloissa ja terveyskeskuksissa. Tämä koulutus tukee proviisoreja ja farmaseutteja moniammatillisen yhteistyön ja potilaslähtöisempien farmasian palvelujen kehittämisessä. Sairaala- ja terveyskeskusapteekkeihin ja tukea farmasian palvelujen integroitumista muihin terveyspalveluihin sekä koulutukseen osallistuneiden proviisorien ja farmaseuttien pätevoitymistä ja mahdollisesti urakehitystä. Tutkimuksen kautta tuotettavaa tietoa voidaan hyödyntää moniammatillisessa yhteistyössä terveydenhuollon ammattilaisten välillä.

Teollisuusfarmasian erikoistumiskoulutuksesta on ollut huomattavaa merkitystä myös valmistuneiden urakehitykselle. Monet koulutusohjelmasta valmistuneet proviisorit ovat tällä hetkellä johtoasemissa lääketeollisuudessa tai viranomaisen palveluksessa. Suomalaisen lääketeollisuuden menestyminen kansainvälisessä kilpailussa edellyttää, että lääketeollisuuden palvelukseen saadaan asiantuntevaa ja osaavaa henkilökuntaa. Erityisesti on pulaa QP (Quality Person)-kelpoisuuden omaavista henkilöistä. Teollisuusfarmasian erikoistumisopinnot kautta voi farmaseuttikin saada tämän kelpoisuuden. Koulutus onkin antanut farmaseuteille etenemismahdollisuuden ja antanut myös rohkeutta hakeutua oman alueensa ulkopuolelle asiantuntija- tai työnjohtotehtäviin.

Apteekkifarmasian erikoistumisopinnot puitteissa tehtävien projektitöiden tavoitteena on opiskelijan ammatillisen kehittymisen ohella tuottaa uutta tietoa ja työkaluja apteekkialan kehittämisen tueksi. Ajan henki on näkynyt tehdyissä projektitöissä vahvasti. Tällä hetkellä painopiste on moniammatillisen yhteistyön ja asiantuntijapalveluiden kehittämisessä. Apteekin asiantuntijapalveluiden avulla voidaan tukea potilaiden lääkehoidon seurantaa ja hoidon onnistumista. Tulevaisuudessa eri erikoistumisalojen tutkimushankkeita voitaisiin toteuttaa yhteistyössä tuottaen lisäarvoa koko lääkehuoltosektorin kehittymiselle.